

נמשכת ברציפות מאז שנת 1976, עת נפתחו שערי האו"פ לקהל הלומדים.

כפי שעולה מהתרשים שבעמוד הבא, המגמה הבולטת ב־15 השנים האחרונות היא השיפור בהתמדה בלימודים, המביא לכך שיותר סטודנטים לומדים יותר קורסים, ובסופו של דבר, גדל והולך מספרם של מסיימי הלימודים לתואר. זהו הישג מבורך ושותפים לו רבים באוניברסיטה הפתוחה – אלו המופקדים על פיתוחם והפקתם של הקורסים ואלו הבאים במגע עם הסטודנטים, ובעיקר אנשי דיקנט הלימודים על כל זרועותיו, מערך שירותי ההוראה, מרכזי הלימוד ברחבי הארץ, וכמובן סגל ההוראה, המרכזים והמנחים, שהם הגשר בין חומרי הלימוד לסטודנטים. עלינו לטפח מגמה זו ולפעול לשימורה ולשיפור. הדבר אפשרי בהחלט, אם נדבק בקיים תוך הרחבת ארגז הכלים בכל אחד מהקורסים ושכלול מתמיד של התמיכה בסטודנט, ובמיוחד בסטודנטים המתקדמים.

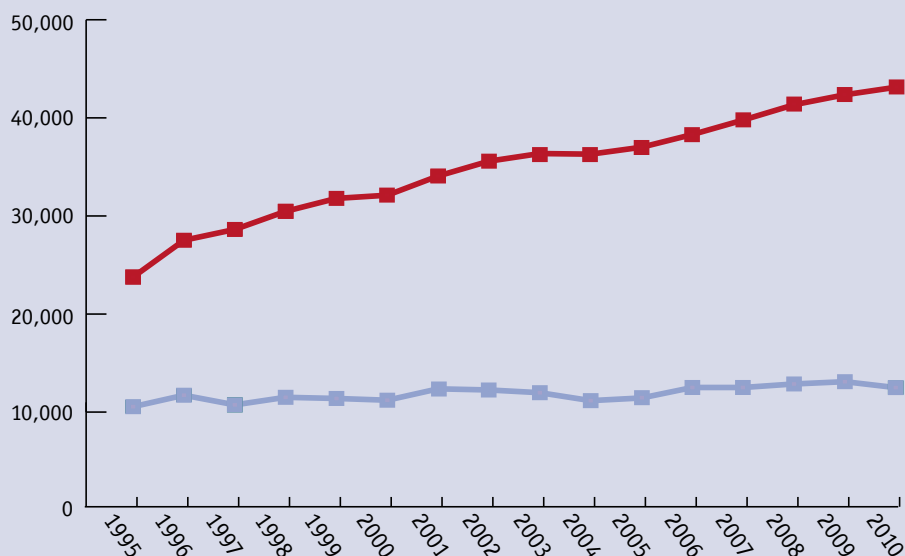
התרשים מראה גם שהאוניברסיטה הפתוחה – בצורת ההפעלה הנוכחית שלה – התייבבה על יכולת גיוס של 11,000–12,000 סטודנטים חדשים בשנה. לצד ההכרח לשמר דפוס זה, יש מקום לשאוף לפרוץ לקהלים חדשים, ולהרחיב את מעגל המצטרפים ללימודים באוניברסיטה הפתוחה מדי שנה.

בשנת 1980 הכירה המועצה להשכלה גבוהה באוניברסיטה הפתוחה כמוסד להשכלה גבוהה, והסמיכה אותה להעניק תואר ראשון. שנתיים אח"כ סיימו 41 הבוגרים הראשונים. בשנה האחרונה הענקנו מספר שיא של 3,293 תארים לבוגרים ולמוסמכים, ובשנה הבאה יחצה מספרם הכולל של בוגרי האוניברסיטה הפתוחה את קו ה־30,000. בוגרי האוניברסיטה הפתוחה משולבים בכל זרועות המשק והחברה בישראל, ואליהם נוספים עשרות אלפי איש ואישה שלמדו קורסים אקדמיים אצלנו והשלימו את לימודיהם במוסד אחר להשכלה גבוהה בישראל. לרבים מכל אלו הציעה האו"פ וסללה את הדרך היחידה לרכישת השכלה גבוהה.

אין ספק שהאו"פ עמדה ועומדת בהצלחה מרובה בשליחות שהטילה עליה ממשלת ישראל, כאשר החליטה ב־19 באוגוסט 1972 על הקמת "אוניברסיטה לכול", שתאפשר התנסות בלימודים אקדמיים איכותיים לכל מי שחפצים בכך אך תעניק תארים אקדמיים למי שיעמדם בדרישות.

בשנת תש"ע למדו באוניברסיטה הפתוחה כ־43,000 סטודנטים לתואר ראשון, וכ־3,500 סטודנטים לתואר שני (וכן עוד אלפים רבים הלומדים בלימודים החוץ־אקדמיים של האו"פ). כל סטודנט לתואר אקדמי למד בממוצע כ־3 קורסים בשנה. מגמת הגידול במספר הסטודנטים הלומדים באוניברסיטה הפתוחה, כמו מגמת הגידול במספר הבוגרים,

מספר הסטודנטים לתואר ראשון בכל אחת מהשנים תשנ"ה-תש"ע,
ומספר הסטודנטים החדשים שהצטרפו בכל שנה.

לשילוב טכנולוגיות בהוראה מרחוק (שה"ם) הוכחה בפרויקט פאר, המציע לקהל הרחב גישה חופשית בחינם לעשרות ספרים הנלמדים בקורסים אקדמיים, לגרסאות הקוליות שלהם ולמגוון רחב של חומרים אקדמיים שפיתחו צוותי ההוראה. יכולת טכנולוגית זו מאפשרת לצאת לדרך ולפרוץ את גבולות המדינה, ואכן – בתש"ע בנינו לראשונה תוכנית לימודים מקוונת בשפה הרוסית, שעלתה לרשת בסוף השנה ותפעל משנת תשע"א.

התוכנית החדשה מיועדת לדוברי רוסית ברחבי העולם, והיא מושתתת על "פרויקט רוסיה" שהתנהל באוניברסיטה הפתוחה ב־17 השנים האחרונות. בפרויקט זה תורגמו לרוסית ספרים ב־24 קורסים אקדמיים של האוניברסיטה הפתוחה, והם חולקו על ידי מוסדות יהודיים לאלפים רבים של יהודים ברחבי חבר המדינות העצמאיות. בתוכנית החדשה שלנו הועלו כל חומרי הלימוד האלה לרשת, ופותח מודל של לימודים מקוונים של קורסים בשפה הרוסית, המבוססים על הספרים שתורגמו בפרויקט רוסיה. קורסים אלו פונים ל־80 מיליון דוברי רוסית ברחבי העולם המשתמשים באינטרנט, ומאפשרים להם ללמוד קורסים אקדמיים איכותיים וייחודיים בנושאים מרתקים הקשורים בעיקר ללימודי ישראל ויהדות. התוכנית החדשה מציעה מסלול המקנה למסיימיו תואר אקדמי מלא של האו"פ. השנה הראשונה להפעלת התוכנית

הפריצה לקהלים חדשים מחייבת פיתוח ויישום של כלים ומנגנונים נוספים על אלו שהוכחו כמתאימים עבור הקהלים הקיימים. אחד המרכזיים שבהם הוא הלימודים המקוונים (online), המאפשרים להגיע לאוכלוסיות שהן שונות במאפייניהן מקהל הסטודנטים הלומד היום באוניברסיטה הפתוחה. מרבית הלומדים היום בוחרים בדרך אל התואר המשלבת למידה עצמית עם מפגשי הנחיה מוגברים, המעניקים להם תחושת קמפוס. ואולם קיימים גם קהלים אחרים העשויים להעדיף לימודים מקוונים: החל משוחרי ידע ברחבי העולם שימצאו עניין בקורסים של האו"פ וכלה בצעירים ושוחרי טכנולוגיה שיימשכו לגמישות המוחלטת שמאפשרים הלימודים המקוונים. עד היום השתמשה האו"פ בטכנולוגיה בעיקר כדי לאפשר מפגשי הנחיה "קלאסיים" ללא קשר פיזי – באמצעות ועידת חוזי (video conference), במפגשים סינכרוניים ובשיטות אחרות. מפגשי הנחיה אלו דומים למפגשי פנים-אל-פנים, והטכנולוגיה מרחיבה את מגוון האפשרויות במתכונת זו. בלימודים מקוונים אין מפגשים אינטראקטיביים או סינכרוניים, והסטודנט שואב חומרים קיימים מהרשת בהתאם לצרכיו וליכולתו – וכרצונו. לימודים כאלו אינם מתאימים למרבית הסטודנטים הלומדים היום באוניברסיטה הפתוחה, הנזקקים לקשר אינטראקטיבי עם המנחים. אך ייתכן שדווקא לימודים במתכונת חדשות הם שיביאו אלינו קהלים נוספים. היכולת הטכנולוגית של המרכז

הסכמה עקרונית בדיונים עם ראשי הוות"ת והמל"ג. אני תקווה שנוכל בקרוב להעשיר את מסלולי הלימוד והתוכניות שהאוניברסיטה הפתוחה מציעה, על בסיס מאות הקורסים המוצעים כיום. זאת ועוד, השנה אושרה, לראשונה, תוכנית בין-אוניברסיטאית לתואר ראשון בלימודי אפריקה, והאו"פ שותפה לה. זוהי סנונית ראשונה במגמה של שיתופי פעולה בין-אוניברסיטאיים בתוכניות לימודים חדשות, שאנו מעוניינים לקדם בשנים הקרובות.

דוח הנשיאה הקודם עמד בצלם של יחסי עבודה סוערים, ששיאם היה בשביתת סגל ההוראה באפריל-מאי 2009. גם השנה העסיקו אותנו יחסי העבודה באוניברסיטה. התנהל משא ומתן לחתימת הסכם קיבוצי עם הסגל המנהלי, שהתאגד במסגרת ההסתדרות החדשה, ונמשך המשא ומתן עם מרכזי ההוראה והמנחים, שהתאגדו ב"כוח לעובדים". בניגוד לאווירה הסוערת לפני שנה, שני מסלולי המו"מ התנהלו השנה באינטנסיביות, אך ללא משברים. הראשון שבשל היה המו"מ עם ההסתדרות, ולראשונה בתולדות האו"פ נחתם ביוני 2010 הסכם קיבוצי, המסדיר את תנאי עבודתם של חברי הסגל המנהלי. המו"מ עם המנחים ומרכזי ההוראה המתנהל בחסות הליך גישור, וב-21 בספטמבר השנה התכנס להסכמות מלאות. חתימה זו תסיים תהליך של שינוי מהותי ביחסי העבודה באוניברסיטה הפתוחה – מעבר ליחסי עבודה קיבוציים. מאז ומתמיד ידעה האו"פ להתמודד עם שינויים ויצאה מחוזקת ממשברים. אני בטוחה ששינוי זה יתרום להגברת המחויבות של ההנהלה והעובדים לפעול בשיתוף פעולה מלא ביניהם למימוש מטרות האו"פ, וזאת – תוך שמירה על זכויות העובדים וקידום מעמדם כציבור וכפרטים.

זהו רגע מתאים להודות לעושים במלאכה, השוקדים על שימורו ושיפורו של הקיים תוך היענות לאתגרים חדשים: למועצת האו"פ, לוועד הפועל שהפך לוועד מנהל, לוועד האקדמי שהפכה לסנאט, לכל עובדי האו"פ ולסטודנטים הנפלאים שלנו, ולראשונה – גם לוועדי העובדים של הסגל המנהלי ושל הסגל האקדמי הבכיר והזוט, שהוכיחו ומוכיחים אחריות, מנהיגות ושותפות.

תהיה שנת ניסיון, ולאחריה נוכל ללמוד על האפשרות לקיים לימודים מקוונים בשפות זרות לקהל שוחרי הידע ברחבי העולם, דבר היכול להביא לפריצה אל קהלים אחרים.

במהלך מערכתי נוסף שהתבצע השנה, הוכנסו שינויים בחוקת האו"פ. בשיבתה ב-12 במאי 2010, אישרה מועצת האוניברסיטה תיקון לחוקה ולתקנון הכללי של האוניברסיטה. עיקר התיקון הוא בשינוי חלוקת הסמכויות בין המועצה לוועד המנהל (לשעבר הוועד הפועל). התיקון הביא להתאמת המבנה התאגידי של האו"פ לעקרונות דוח ועדת גרוסמן, אשר ות"ת אימצה אותו. הוא גם משקף המלצות של ועדה אקדמית פנימית. דוח ועדת גרוסמן קבע את המבנה הארגוני הדרוש לאוניברסיטאות, את ההיררכיה הניהולית והאקדמית ואת חלוקת הסמכויות בין מוסדות האוניברסיטה. אימוץ עקרונות אלו נעשה בשינויים המחויבים ובהתאמה הנדרשת לאוניברסיטה הפתוחה ולייחודה. הוחלפו גם שמותיהן של רשויות: הוועד הפועל הפך לוועד המנהל, והוועדה האקדמית הפכה לסנאט. בכך הותאמו שמות הרשויות האלו באוניברסיטה הפתוחה והגדרת מהותן לקיים ביתר האוניברסיטאות. כמו כן תוקנו ושונו סעיפים בחוקה ובתקנון הכללי, לשם התאמה לשינויי העתים וההתפתחות הטכנולוגית. המהלך בכללותו תרם להשוואת ההתנהלות של האו"פ לזו הנהוגה באוניברסיטאות האחרות, וחיזק את מעורבות הסגל האקדמי בהתנהלות המוסד.

בכל שנה, גם השנה אישרה המועצה להשכלה גבוהה תוכניות לימודים חדשות באוניברסיטה הפתוחה: תוכנית בלימודי קולנוע ותוכנית בחינוך במגמת ליקויי למידה. האחרונה נשלחה לאישור המועצה להשכלה גבוהה (המל"ג) לפני כ-2 שנים (!). כדי שתופעה זו לא תישנה יזמנו מהלך להסדרת העבודה מול המל"ג, שימנע עיכובים ויקדם את אישורן של תוכניות לימודים חדשות באוניברסיטה הפתוחה. לשם ייעול התהליכים מול מל"ג והוועדה לתכנון ולתקצוב (ות"ת) הוגדרו תוכניות או"פיות ייחודיות, המעניקות תואר חדש על בסיס איגום קורסים קיימים ונלמדים. הצענו שתוכניות מסוג זה, שהן מרבית התוכניות לתואר ראשון המוגשות לאישור המל"ג, יזכו להליך אישור מקוצר. הצעתנו להליך חדשני זה הוגשה לאישור מליאת מל"ג, לאחר שקיבלנו

חגית מסר-ירון
נשיאת האוניברסיטה הפתוחה